

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาสื่อสารได้อย่างดี ทั้งการอ่าน เขียน ฟัง ดูและพูด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผลและคิดเป็นระบบมีนิสัยรักการอ่านการเขียน การแสวงหาความรู้และใช้ภาษาในการพัฒนาตนสร้างสรรค์อาชีพ ตระหนักในวัฒนธรรมการใช้ภาษาและความเป็นไทย ภูมิใจและชื่นชมในวรรณคดี และวรรณกรรมซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยอีกทั้งนำทักษะทางภาษามาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ได้อย่างมีประสิทธิภาพและถูกต้องตามสถานการณ์ (กรมวิชาการ, 2551, หน้า 3) ภาษาไทยเป็นทักษะที่จะต้องฝึกฝนจนเกิดความชำนาญในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารการอ่านและการฟังเป็นทักษะของการรับรู้เรื่องราว ความรู้และประสบการณ์ ส่วนการพูดและการเขียนเป็นทักษะของการแสดงความคิดเห็น ความรู้และประสบการณ์ การเรียนภาษาไทยจึงต้องเรียนเพื่อสื่อสารให้สามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างพินิจพิเคราะห์ สามารถเลือกใช้คำเรียบเรียงความคิดความรู้และใช้ภาษาได้ถูกต้องตามเกณฑ์ได้ตรงความหมายและถูกต้องตามกาลเทศะ

กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดสาระการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทยให้อยู่ในกลุ่มการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา มุ่งเน้นให้มีผลการเรียนรู้ที่คาดหวังหรือข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนให้มีมาตรฐานและพัฒนาทั้งด้านการอ่าน การเขียน การฟัง การดู การพูด หลักการใช้ภาษา วรรณคดี วรรณกรรม โดยเฉพาะการอ่านกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ให้ผู้เรียนสามารถใช้กระบวนการอ่านสร้างความรู้และความคิดไปใช้ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิตและมีนิสัยรักการอ่าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 7) ดังนั้น การพัฒนาให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านที่มีประสิทธิภาพย่อมเป็นการพัฒนาเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ของผู้เรียนอันจะก่อให้เกิดความรู้และความเข้าใจในศาสตร์ต่างๆ กว้างขวางมากยิ่งขึ้น และทำให้ผู้เรียนหรือผู้อ่านได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างแท้จริง

การอ่านจับใจความนับว่าเป็นหัวใจของการอ่านและการจับใจความอย่างมีประสิทธิภาพช่วยให้ผู้อ่านรู้และเข้าใจเรื่องราวต่างๆ ที่อ่านได้ ผู้อ่านจึงสามารถนำความรู้ไปพัฒนาตนเองดังที่ ศิริวรรณ เสนา (2541, หน้า 40) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านถือเป็นหัวใจสำคัญของการอ่าน เพราะว่าถ้าผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่อ่านและไม่สามารถจับใจความสำคัญของสิ่งที่อ่านได้ ผู้อ่านก็ไม่สามารถที่จะนำสาระความรู้และข้อเสนอไปใช้ปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้ การอ่านนั้นถือเป็นการอ่านที่ไม่สมบูรณ์ ดังนั้น จึงกล่าวสรุปได้ว่าการอ่านมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตและการอ่านจับใจความที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้อ่านรับรู้สาระเรื่องราวของเรื่องที่อ่านด้วยความเข้าใจและสามารถนำสาระความรู้จากเรื่องที่อ่านมาพัฒนาปรับตนเองให้เข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

การอ่านเป็นทักษะหนึ่งที่ต้องอาศัยประสบการณ์และการฝึกฝนอย่างเพียงพอ จากประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในระยะที่ผ่านมาจากการสังเกตพบว่านักเรียนมีปัญหาทักษะการอ่าน โดยเฉพาะการอ่านจับใจความสำคัญนักเรียนยังขาดทักษะอ่านจับใจความ เช่น ไม่สามารถบอกลำดับของเรื่องได้ จำข้อเท็จจริงในเรื่องที่อ่านไม่ได้ ไม่เข้าใจในเรื่องที่อ่าน อ่านแล้วจับใจความสำคัญไม่ได้ เล่าเรื่องที่อ่านไม่ได้ การสรุปความจากเรื่อง การตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านไม่ได้ ฯลฯ ทำให้การสอนอ่านมักไม่ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาความสามารถซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านอยู่ในระดับต่ำและอาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ด้วย

ดังนั้นจึงควรที่จะดำเนินการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของนักเรียน โดยการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นจากนักเรียนแต่ละคนเพื่อที่ครูจะได้จัดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลการอ่านที่ดีขึ้นจากเดิม การจัดการเรียนรู้นั้นต้องให้ออกาสผู้เรียนได้ฝึกคิดด้วยตนเองให้มาก ครูผู้สอนจะต้องจัดกิจกรรมหรือผู้คอยแนะนำ สอดคล้องกับงานวิจัยจุไรรัตน์ แสนมงคล (2546, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์การอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงขึ้น เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดอย่างอิสระที่มุ่งสู่การสร้างคำตอบหลาย ๆ คำตอบที่ไม่ใช่คำตอบเดียวโดยใช้การเสริมแรงทางบวก เช่น ยกย่องชมเชยยอมรับในผลงาน กระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดและเรียนรู้ด้วยตนเองใช้วิธีการตั้งคำถามให้นักเรียนได้ตอบเพื่อค้นหาคำตอบหลาย ๆ คำตอบ นอกจากนั้นการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ยังเป็นกระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา สามารถเรียนรู้ด้วย

ตนเองและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นสิ่งที่ผู้เรียนจะสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป ดังที่ปริญญา เขาวนาศัย (2547, หน้า 6) ได้กล่าวถึงการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานไว้ในวารสารวิชาการจัดการไว้ว่า การเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นจะใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นคว้าข้อมูลที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ปัญหา แก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองและในกลุ่มผู้เรียนด้วยกัน ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้ผู้เรียนมีความสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองและมีประสบการณ์ที่เหมือนการทำงานจริง ลักษณะการเรียนการสอนแบบนี้ทำให้บทบาทของผู้เรียนและผู้สอนเปลี่ยนไปผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบสูงขึ้นต่อการเรียนของตนเองและการทำงานกลุ่ม ผลที่ตามมาคือ ผู้เรียนมีแรงกระตุ้นในการเรียนรู้ มีความมั่นใจและความภูมิใจต่อผลงานตนเองมากขึ้น ซึ่งในระยะยาวก็คือ แนวคิดของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะเดียวกันผู้สอนจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ให้ความรู้ มาเป็นที่ปรึกษา ผู้ให้แนวคิดและผู้ประเมินกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งสิ่งที่สำคัญอีกข้อหนึ่งในการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน คือ แหล่งความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด อินเทอร์เน็ต หรือหนังสือประกอบการเรียน รวมทั้งกระบวนการสนับสนุนองค์ความรู้ เช่น การจัดสถานที่สำหรับการประชุมกลุ่ม การประชุมกลุ่มย่อยโดยมีผู้ประสานงาน ซึ่งอาจจะเป็นผู้สอนหรือผู้ช่วยผู้สอน ที่ช่วยให้กระบวนการกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่ จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริงเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานนั้นจึงเป็นรูปแบบการสอนที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้ความคิดทั้งระบบกลุ่มและระบบเดี่ยวซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้คิดเป็น และคิดสร้างสรรค์ในเรื่องต่าง ๆ จากปัญหาที่ได้ตั้งไว้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าการสอนอ่านจับใจความสำคัญมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับผู้เรียน โดยการทำกิจกรรมเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาโดยใช้ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นในการกระตุ้นให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและต้องการคิดหาวิธี แก้ปัญหาให้ลุล่วงอย่างเป็นระบบ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งการที่จะแก้ปัญหาได้ต้องอาศัยข้อมูลเดิมที่มีต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ ได้แลกเปลี่ยนการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูสอนมีความสนใจ

ที่จะศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ ของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลักซึ่งอาจจะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านจับใจความดีขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทย ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความตามศักยภาพของตน และเป็นพื้นฐานในการศึกษาวิชาภาษาไทยในระดับสูงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลวัดเหมืองแดง กองการศึกษาเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ โดยใช้การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีขอบเขตของการวิจัยดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาล วัดเหมืองแดง กองการศึกษาเทศบาลเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ปีการศึกษา 2554 จำนวน 182 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. การจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาเป็น
2. การอ่านจับใจความสำคัญ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถทางการอ่านจับใจความ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การอ่านจับใจความ หมายถึง การอ่านในใจเพื่อวิเคราะห์หรือรายละเอียดของเรื่องราวต่าง ๆ ที่อ่านมุ่งค้นหาสาระสำคัญเพื่อให้ทราบว่า เป็นเรื่องอะไร ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่อย่างไร และทำไม

ความสามารถในการอ่านจับใจความ หมายถึง ความสามารถของผู้เรียนเมื่อได้รับการพัฒนาทักษะในการอ่านจับใจความแล้ว เมื่อผู้เรียนได้อ่านบทความหรือเรื่องที่กำหนดให้ผู้เรียนมีความสามารถในการอ่านแผนภาพ โครงเรื่องได้ สรุปใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านเข้าใจความหมายของคำและสำนวนที่ปรากฏในเรื่อง เรียงลำดับเหตุการณ์ และตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ โดยพิจารณาจากคะแนนหลังเรียนของผู้เรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียนซึ่งได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถทางการอ่านจับใจความที่สร้างขึ้นคือแบบปรนัย 30 ข้อ แบบอัตนัย 10 ข้อ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หมายถึง การนำปัญหามาเสนอให้ผู้เรียนเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความต้องการที่จะใฝ่หาความรู้ โดยดำเนินกิจกรรมเป็นกลุ่มร่วมกันทำงานและตัดสินใจแก้ปัญหาซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. ช้่นนำ ครูนำปัญหาที่ท้าทาย แปลกใหม่ และสอดคล้องกับความจริง
2. ช้่นดำเนินการ นักเรียนร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มในหัวข้อต่อไปนี้

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลจากปัญหาพิจารณาปัญหาหรือสถานการณ์หาข้อมูลที่โจทย์กำหนดให้เพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องค้นคว้าเพิ่มเติมและแหล่งข้อมูลพิจารณาข้อมูลที่เป็นต้องการเพิ่มเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา รวมทั้งกำหนดแหล่งค้นคว้าข้อมูล

2.3 กำหนดแนวทางแก้ปัญหา นำข้อมูลต่างๆมาวางแผนกำหนดแนวทางการแก้ปัญหา

2.4 ดำเนินการแก้ปัญหาตามแผนที่วางไว้

2.5 นำเสนอผลงาน ตัวแทนกลุ่มนำเสนอผลงานและวิธีการแก้ปัญหาซึ่งแสดงถึงความรู้และความสามารถในการเรียนรู้ในชั้นเรียน

3. ช้่นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปกิจกรรมที่ทำและแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าสำหรับผู้สนใจจะนำลักษณะการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานไปพัฒนาทักษะการเขียน การคิดวิเคราะห์ จากการอ่านเป็นต้น
2. เป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความของผู้เรียน
3. ทราบผลการศึกษาทดลองการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในรายวิชาภาษาไทย
4. สามารถนำผลวิจัยไปปรับใช้เพื่อการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นต่อไป